

Głuszcak *Tetrao urogallus* (Linnaeus, 1758)

Status. Gatunek wymarły, ostatnie obserwacje pojedynczych ptaków pochodziły z lat 70. XX w.

Środowisko. Zasiadłał stare, naturalne bory świerkowe i sosnowe z licznymi bagnami śródleśnymi i podmokłościami.

Taczanowski (1882, 1888) pisał, że w dawnym Królestwie Polskim był dość rzadki i zasiadłał głównie duże kompleksy leśne. W granicach Niziny Mazowieckiej był wówczas podawany z Puszczy Pilickiej (rejon koło Lubochni), Puszczy Kozienickiej oraz w niektórych lasach nad Narwią i Bugiem (prawdopodobnie Puszcza Biała). Autor ocenił, że w czasie około 50 lat, t.j. w latach 1830-1880 liczebność głuszca w Królestwie Polskim została zredukowana do 1/10. Na podstawie badań ankietowych wykazano (Domaniewski 1933, Marchlewski 1948, Świętorzecki 1961), że główne populacje głuszca zachowały się w kilku rejonach kraju poza jego częścią środkową, czyli poza Niziną Mazowiecką. Tomiałojć (1990) podaje, że w latach 1945-1950 głuszcak występował jeszcze w rejonie doliny dolnej Pisy, w Puszczy Pilickiej, nad Bugiem w rejonie Drohiczyzna oraz w rejonie Białej Podlaskiej, być może na południe od doliny Krzny, w granicach Polesia Lubelskiego. Z Puszczy Kozienickiej najpóźniejsze stwierdzenie pochodziło z roku 1856 (Zaręba 1963). W latach 1951-1983 bardzo nielicznie rejestrowany tylko nad Narwią (w rejonie Ostrołęki ?) oraz w kompleksie leśnym Kryńszczak k. Łukowa, ale – jak piszą Rzępała i Mitrus (1995) – co najmniej od połowy lat 70. gatunek nie występował. Zajac (1984) opisując awifaunę zachodniej części Puszczy Białej podawał, że był spotykany jeszcze na początku lat 70. W latach późniejszych na całym obszarze Mazowszanie notowany. W roku 1937 przeprowadzono nieudaną próbę reintrodukcji głuszca do Lasów Spalskich w pow. tomaszowskim (Janiszewski T. i in. 2020).

Liczebność krajowej populacji głuszca została oceniona w roku 2013 na 380-500 os., natomiast w końcu drugiej dekady XXI wieku, liczebność miała wynosić 527-631 głuszców w pięciu izolowanych populacjach (Zawadzka 2014, Zawadzka i in. 2019).

Streszczenie. Gatunek wymarły, w dawnym Królestwie Polskim w wieku XIX występował dość rzadko i zasiadłał głównie duże kompleksy leśne. W latach 1951-1983 głuszcak występował jeszcze bardzo nielicznie nad Narwią (w rejonie Ostrołęki ?) oraz w kompleksie leśnym Kryńszczak k. Łukowa (co najmniej do połowy lat 70). Z zachodniej części Puszczy Białej był podawany jeszcze na początku lat 70. W latach późniejszych na całym obszarze

Mazowska nie notowany. W roku 1937 przeprowadzono nieudaną próbę reintrodukcji guszca do Lasów Spalskich w pow. tomaszowskim.

Henryk Kot

Literatura

- Domaniewski J. 1933. Materiały do rozmieszczenia guszca (*Tetraourogallus*Linn.) w Polsce. Acta orn. 1: 83-121.
- Janiszewski T., Podlaszczuk P., Wężyk M. (red.). 2020. Rzadkie ptaki Ziemi Łódzkiej. Wydawnictwo Bekwarek. Wydział Biologii i Ochrony Środowiska U.Ł. Łódź.
- Marchlewski J. 1948. Materiały do rozmieszczenia guszca (*Tetraourogallus*Linn.), cietrzewia (*Tetraotetrix*Linn.) i jarzątka (*Tetrastesbonasia*Linn.) w Polsce. Materiały do Fizjografii Kraju nr 13. Polska Akademia Nauk. Kraków.
- Rzępała M., Mitrus C. 1995. Ocena liczebności awifauny lęgowej kompleksu leśnego „Kryńszczak” koło Łukowa w Siedleckiem. Not. Orn. 36, 3-4: 273-295.
- Świętorzecki Z. 1961. Wyniki inwentaryzacji tokowisk guszców. Łow. Pol., 7 (1154): 4-5, 12.
- Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe T. I i II. Kraków.
- Taczanowski W. 1888. Spis ptaków Królestwa Polskiego, obserwowanych w ciągu ostatnich lat pięćdziesięciu. Pam. Fizjogr., Warszawa, 8: 1-46.
- Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski: rozmieszczenie i liczebność. PWN, Warszawa.
- Zajac J. 1984. Wstępna charakterystyka awifauny Puszczy Białej. Praca magisterska, SGGW – AR, Warszawa.
- Zaręba R. 1963. Historia Puszczy Kozienickiej do połowy XIX wieku. Praca doktorska. SGGW, Warszawa.
- Zawadzka D. 2014. Podręcznik najlepszych praktyk ochrony guszca i cietrzewia. Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych L.P.
- Zawadzka D., Żurek Z., Armatys P., Stachyra P., Szewczyk P., Korga M., Merta D., Kobielski J., Kmieć M., Pregler B., Krzan P., Rzońca Z., Zawadzki G., Zawadzki J., Sołtys B., Bielański J., Czaja J., Flis–Martyniuk E., Wediuk A., Rutkowski R., Krzywiński A. 2019. Liczebność i rozmieszczenie guszca w Polsce w XXI wieku. Sylwan 163 (9): 773–783. DOI: <https://doi.org/10.26202/sylwan.2019029>.